

Література

1. Годик М. А. Комплексный контроль в спортивных играх / М. А. Годик, А. П. Скородумова. – М. : Советский спорт, 2010. – 336 с.
2. Браун Д. Теннис: шаги к успеху / Джим Браун. – М. : Астрель; АСТ, 2009. – 175 с.
3. Боллетьеры Н. Теннисная академия (Bollettieri's tennis handbook) : Уроки тенниса от тренера № 1. Резервы повышения мастерства для теннисистов любого уровня : от начинающих до профессионалов / Н. Боллетьеры. – М. : Эксмо, 2003. – 448 с.
4. Бретт К. Теннис для всех. Национальная теннисная рейтинговая программа /К. Бретт, Крис Шварц, А. Дазет ; [пер. с англ. Т.А. Бобровой]. – М. : Астрель ; АСТ, 2006. – 271 с.
5. Голенко В. А. Школа тенниса / В. А. Голенко А. П. Скородумова, Ш. А. Тарпищев. – М. : Дедалус, 2001. – 192 с.
6. Имас Е .В., Борисова О. В. Профессиональный теннис: проблемы и перспективы развития: монография / Е. В. Имас, О. В. Борисова. – К. : НУФВСУ: „Олимпийская литература”, 2017. – 288 с.
7. Креспо М. Учебник Передового Тренера / М. Креспо, Д. Милей ; ITF Advanced Coaches Manual International Tennis Federation (ITF Ltd) by Miguel Crespo and Dave Miley. – Printid in Canada, 2004. – 327 с. – (Перепринт /г. Киев –108, а/я 95, internet99@europe.com)
8. Литлфорд Д., Маграт Э. Теннис школа мастерства / Джон Литлфорд, Ендрю Маграт. – М. : „Арт-родник”, 2013. – 176 с.
9. Скородумова А. П., Тарпищев Ш. А. Теннис. Учебник для ВУЗов физической культуры. Часть 2 /А. П. Скородумова, Ш. А. Тарпищев. – М : ООО «Азбука», 2011. – 280 с.

Reference

1. Godik M. A. (2010), „Kompleksnyj kontrol v sportivnyh igrakh” M. : Sovetskij sport, – 336 p.
2. Jim Brown (2004), „Tennis steps to success” - USA: Human Kinetics, 2004. – 175 p.
3. Nick Bollettieri Bollettieri's tennis handbook – USA and M. : Eksmo, 2003 – 448 p.
4. Brett K. Competitive Tennis (2006), „Tennis dlya vseh. Nacionalnaya tennisnaya rejtingovaya programma”, M. : Astrel ; AST, – 271 p.
5. Golenko V. A. „Shkola tennisa” (2001), – M. : Dedalus, – 192 p.
6. Imas E .V., Borisova O. V. (2017), „Professionalnyj tennis: problemy i perspektivy razvitiya”, K. : NUFVSVU „Olimpijskaya literatura”, – 288 p.
7. Krespo M. (2004) Uchebnik Peredovogo Trenera”, Printid in Canada, 2004. – 327 p
8. Littleford D., Magrath A. (2013), „Tennis shkola masterstva” M: „Art-rodnik”, - 176 p.
9. Skorodumova A. P., Tarpishev Sh. A. (2011), „Tennis”, M : ООО «Azбука», – 280 p.

Супруненко М.В.

кандидат педагогічних наук, старший викладач

Коломейцева О. М.

старший викладач

Київський національний університет культури і мистецтв

СПОРТИВНИЙ САМОДІЯЛЬНИЙ ТУРИЗМ У ВНЗ

У статті на основі аналізу літератури та результатів дослідження з'ясовується сучасний стан роботи клубів та осередків зі спортивного туризму у ВНЗ м. Києва. Визначається стан справ в спортивному туризмі у ВНЗ Києва та оцінюються перспективи його розвитку. Визначається

зміст терміну «спортивний туризм», наводяться його основні види, надаються основні положення, які повинні забезпечувати навчання спортивного туризму. Аналізується спортивний та оздоровчий туризм, його нові види, міжнародний та зарубіжний спортивний туризм, які створюють умови для залучення студентської молоді до активного способу життя та набуття практичних та комунікаційних навичок.

Ключові слова: спортивний самодіяльний туризм, секції, осередки, клуби, , студенти, корисність, масовість

Супруненко М.В., Коломейцева О.М. Спортивный самодетельный туризм в ВУЗе. В статье на основе анализа литературы и результатов исследования выясняется современное положение работы клубов, центров и секций по спортивному в ВУЗах г. Киева. Рассматривается состояние центров спортивного туризма в вузах Киева и оцениваются перспективы его развития. Определяется содержание термина «спортивный туризм», приводятся его основные виды, даются основные положения, которые должны обеспечивать обучение спортивному туризму. Анализируется спортивный и оздоровительный туризм, его новые виды, международный и зарубежный спортивный туризм, которые создают условия для привлечения студенческой молодежи к активному образу жизни и приобретение практических и коммуникационных навыков.

Ключевые слова: спортивный самодетельный туризм, центры, секции, клубы, студенты, полезность, массовость.

Suprunenko M., Kolomeitseva O. Amateur sports tourism in the university. Based on the analysis of literature and

research results, the article reveals the current state of work of clubs, centers and sections on sports tourism in the universities of Kyiv. Sports tourism, its new types, international and foreign sports tourism create conditions for attracting students to an active lifestyle. Sports tourism in universities in its development has faced economic problems in the country, as well as the almost complete absence of state and public support for this sport, the imperfection of the modern legal, methodological and information base. Unfortunately, despite the rather influential sports industry in our country, universities pay little attention to the development and modernization of the sports and fitness sector. Determine the state of the level of development of sports tourism in universities in Kiev and evaluate the prospects for its development. Attracting the attention of specialists to the development of sports tourism in the university, as part of physical culture. The main provisions that should provide training for sports tourism are given. To achieve this goal, the author solves the following tasks: reveals the content of the term "sports tourism"; characterize the main types of sports tourism; - evaluates the economic aspects of sports tourism; analyzes the state of development of sports tourism in the country; determines the prospects for the development of sports tourism in Ukraine. Sports tourism, its new types, international and foreign sports tourism create conditions for attracting students to an active lifestyle.

Keywords: sports amateurs tourism, centers, sections, clubs,, students, usefulness, mass character

Вступ. Розвиваючись на межі спорту і активного дозвілля в природному середовищі, спортивний туризм сприяє розвитку внутрішнього туризму та інших видів діяльності вітчизняної туристичної галузі шляхом пропаганди відносно дешевого і, одночасно, ефективного відпочинку, який не потребує відносно великих матеріальних видатків, що в умовах невисоких матеріальних доходів надає йому соціально-пріоритетного значення. Зменшення вартості відпочинку завдяки використанню елементів і засобів спортивного туризму і мінімізації видатків на матеріально-технічну інфраструктуру такого відпочинку по відношенню до вартості відпочинку за традиційними організаційними формами у внутрішньому, зарубіжному та міжнародному туризмі робить його соціально доступним та економічно вигідним для студентської молоді. На відміну від інших видів спорту він не потребує значних капіталовкладень для проведення спортивно-масових заходів. Матеріально-технічне забезпечення в значній мірі здійснюється засобами самих туристів, склалася та існує громадська система підготовки та підвищення кадрів – суддів, інструкторів і т. ін.

Постановка проблеми. Спортивний туризм у ВНЗ в своєму розвитку зіткнувся з економічними негараздами в країні, а також з майже цілковитою відсутністю державної та громадської підтримки цього виду спорту, недосконалістю сучасної нормативно-правової, методичної та інформаційної бази.

На жаль, незважаючи на досить впливову спортивну індустрію в нашій країні, в вищих навчальних закладах приділяється мало уваги розвитку і модернізації спортивно-оздоровчої сфери.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Існує велика кількість класифікацій туризму – за місцем проведення, за віковими показниками та ін. (міжнародний, внутрішній, дитячий, молодіжний, сімейний, для інвалідів, оздоровчий та ін) [4, 5, 7, 8, 9, 10, 11]. Кожен з авторів описує конкретні окремі різновиди спортивно-оздоровчого туризму вносять своє бачення у його розвиток.

Мета статті (постановка завдань): визначення стану справ та рівня розвитку в спортивному туризмі у ВНЗ Києва та оцінка перспектив його розвитку. Метою даної роботи є привернення уваги фахівців до розвитку спортивного туризму у вищих навчальних закладах, як частки фізичної культури. Для досягнення поставленої мети автор вирішив наступні завдання:

- розкрити зміст терміну «спортивний туризм»;
- дати характеристику основних видів спортивного туризму;
- оцінити економічні аспекти занять спортивним туризмом;
- проаналізувати стан розвитку спортивного туризму в країні;
- визначити перспективи розвитку спортивного туризму в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Наведемо загальне визначення. **Спортивний туризм** — вид спорту по подоланню певного відрізка земної поверхні, який називають маршрутом. При цьому під «земною поверхнею» мається на увазі не лише ґрунтова поверхня Землі, але також і кам'яна, і водна тощо. Під час проходження маршруту долаються різні специфічні природні перешкоди. Наприклад, гірські вершини і перевали (у гірському туризмі) або річкові пороги (у сплавах по річках) [5, с. 63]. Залежно від складності подоланих перешкод, району походу, автономності, новизни, довжини маршруту й ряду інших його факторів, характерних для різних видів спортивного туризму, по зростаючій складності походи поділяються на: походи вихідного дня; походи 1 - 3 ступеня складності у юнацькому туризмі; категорійні походи. У різних видах туризму число категорій складності різне: у пішому, гірському, водному, лижному, велосипедному та спелеотуризмі - шість категорій складності (к. с); В автотоуризмі і вітрильному туризмі - п'ять; в кінному - три. В даний час до спортивних видів туризму відносять пішохідний, лижний, водний, велосипедний, гірський, кінний, авто і мототуризм і спелеотуризм. Наймасовіші з них - піший, водний, гірський і лижний. Найбільш динамічно розвиваються гірський і водний туризм. Спортивний туризм - це насамперед засіб підвищення майстерності туриста і серйозне фізичне навантаження.

Деякі університети та інститути готують спеціалістів за фахом „Туризм” та інструкторів оздоровчо-спортивного туризму. Підготовкою фахівців зі спортивного туризму опікується Федерація спортивного туризму України та її осередки на місцях. Перехід ВНЗ на нову Болонську систему вищої професійної освіти виявив низку організаційно-нормативних проблем навчання. Це призвело до скорочення обов'язкових навчальних годин із дисципліни „Фізична культура”, тому що Болонська система заснована на більшій самостійності студентів у виборі засобів і обсягів занять фізичною культурою у ВНЗ. Спортивний туризм відповідно до нових положень у системі фізичного виховання ВНЗ набуває нового важливого чинника як

засіб активної рухової діяльності, оздоровчого та активного відпочинку, зміцнення тілесної, духовної та психічної сфери молоді людини.

В туристичних клубах ВНЗ культивуються різні види спортивного туризму. Спортивний туризм навчає молодь школі виживання в скрутних становищах; дає основу знань, вмінь і навичок для успішної діяльності на всіх напрямках; виховує базу міцної стійкості як у походах, так і в житті; дозволяє отримати справжніх друзів; приносить радість в спілкуванні та єднанні з природою. Він спрямований на гармонійний розвиток кожного за допомогою конкретних дій у сфері туризму та є постачальником доброго настрою та життєвих сил.

Невід'ємними частками спортивного туризму є туристичні походи, екскурсії, експедиції, творчі вечори, фестивалі, сльоти, мистецькі виставки, зустрічі з цікавими людьми, волонтерська робота та ін.

У вищих навчальних закладах всю організаційно-методичну роботу здійснює туристський клуб, згідно з положенням, яке погоджується з адміністрацією та затверджується на загальних зборах членів клубу або відповідальним працівником кафедри фізичного виховання (туризму), або іншого структурного підрозділу ВНЗ. Підсумовуючи питання, необхідно нагадати, що навчально-тренувальний процес підготовки спортсменів розрядників на цей час в Україні визначений положенням про систему підготовки кадрів спортивного туризму, затвердженим Постановою виконкому Федерації спортивного туризму України (ФСТУ) від 11.03.2002 р. (протокол № 18, п. № 2).

Туристичний похід - особлива форма колективної рекреаційно-дозвілдової діяльності - характеризується тим, що:

- організується на самодіяльних засадах;
- відбувається в видаленні від населених місць;
- в незвичних, часом складних, що вимагають мобілізації сил організму і особливих знань з техніки і тактики пересування, знань умов природного середовища;
- при дефіциті звичних побутових послуг;
- при помірних і нерідко підвищених фізичних навантаженнях;
- задовольняє широкий спектр особистісних і суспільних потреб [1, с. 15].

Навчання спортивно-оздоровчого туризму має забезпечувати:

- початкове оволодіння технікою пересування на місцевості;
- засвоєння знань, необхідних для організації походу в польових умовах;
- ознайомлення зі способами ведення суспільно корисної роботи в походах;
- формування основ знань топографії та орієнтування;
- забезпечення безпеки і надання першої медичної допомоги [4, с. 4].

У Києві заслуговують уваги туристичні клуби Національного технічного університету КПІ „Глобус”, в якому культивуються різні види спортивного туризму; альпклуб „Вертикаль” Національного авіаційного університету, який має свій осередок- скалодром; турклуб „Скіфи” КНЕУ, в якому на відміну від інших проводяться експедиції на археологічні розкопки; туристичний клуб „Крокус” Національного педагогічного університету ім. Драгоманова та ін. Наприклад в Одесі функціонує 10 клубів спортивного туризму. У багатьох містах України у ВНЗ успішно діють клуби та осередки зі спортивного туризму.

На жаль економічне життя сьогодні сприяє створенню багатьох комерційних спортивних туристичних клубів, що не зовсім до вподоби студентській молоді. З огляду на економічну кризу та скорочення поїздок за кордон наших громадян спостерігаємо поступове зростання внутрішнього державного самоорганізованого, оздоровчого та спортивного туризму, хоча значна частина традиційних спортивних маршрутів виявилася за кордонами України. І треба віддати шану тим ВНЗ в яких ректорат та профспілкові організації допомагають існуванню спортивних оздоровчих туристичних клубів.

Завданням навчальних закладів різних рівнів є формування у туристів свідомого та відповідального ставлення до питань підготовки і проведення туристських походів та подорожей, дотримання особистої безпеки та безпеки оточення й навколишнього середовища. Необхідним є надання відповідних знань, вмінь і навичок в розпізнаванні та оцінюванні різних небезпечних ситуацій, а також потреба в навчанні молоді людини способам захисту від небезпеки. Зміст туристської роботи в навчальних закладах полягає у вихованні здорового покоління молоді. Здоров'я – найголовніше, що є в людини в житті. Людина з дитинства має усвідомлювати роль здоров'я у своєму житті. Тільки в цьому випадку формується настрій на збереження і зміцнення свого здоров'я та здоров'я близьких людей, на формування здорового способу життя. [7]

Таким чином, студентські спортивні клуби є значним фактором соціалізації молоді. Участь у них надає змогу студентам раціонально використовувати вільний час, розширювати світогляд, виробляти комунікативні навички, сприяє розвитку соціальної активності, особистісному зростанню та самоствердженню.

Висновки. Самодіяльний, або спортивний, туризм - це вид туризму, активного відпочинку та спорту, де учасники самостійно вибирають і розробляють маршрут подорожі (походу), комплектують групу, закупають продукти, квитки і спорядження і без допомоги найманих провідників або інструкторів проходять намічений шлях. Наш туризм - спорт-любительський. Ним займаються власним коштом у вільний від роботи та навчання час. Туризм - найбільш корисний для здоров'я вид фізкультури і спорту, при цьому включає духовні і пізнавальні основи. Для його розвитку не потрібно будувати зали, стадіони, басейни, не потрібен і великий штат професійних працівників.

Розвиваються нові напрями спортивного туризму: екстремальний, пригодницький, далекі вітрильні та інші подорожі, комбіновані мандрівки за видами туризму (авто-, мото-, велосипедного, вітрильного, водного, гірського, лижного, пішохідного, спелеологічного тощо) з використанням наявних природно-рекреаційних, історико-культурних і кадрових ресурсів країни. Усе це не лише створює умови для залучення до активних занять спортивним туризмом студентської молоді, а й стимулює розвиток міжнародного та зарубіжного туризму, дає імпульс загальному розвитку туризму в Україні.

Перспективи подальших досліджень. Передбачається визначити ефективність тренувань в спортивному туризмі.

Література

1. Аппенянский А. И. Рекреология : тренировочный процесс в активном туризме : учебное пособие / А. И. Аппенянский; Российская международная академия туризма. - М. : Советский спорт, 2006. – 196 с.
2. Гуляев В. Г. Туризм : экономика, управление, устойчивое развитие : учебник / В. Г. Гуляев, И. А. Селиванов; Российская международная академия туризма. - М. : Советский спорт, 2008. – 280 с.
3. Изотова М. А., Матюшина Ю. А. Инновации в социокультурном бизнесе и туризме / М. А. Изотова, Ю. А. Матюшина. – М. : Советский спорт, 2006. – 224 с.
4. Константинов Ю. С. Теория и практика спортивно-оздоровительного туризма : учебное пособие / Ю. С. Константинов : Российская международная академия туризма – М. : Советский спорт, 2009. – 392 с.
5. Никишин Л. Ф., Коастуб А. А. Туризм и здоровье. К., 2001. 98 с.
6. Програма діяльності Федерації спортивного туризму України з розвитку спортивного туризму – Режим доступу : www.fstu.com.ua/wp-content/.../11/Протокол-Виконкому-№12-від-29.10.2016.doc
7. Тимошенко Л. О., Лабарткава К. В. Спортивный туризм : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. фіз. виховання і спорту : у 2 ч. /Л. О. Тимошенко, К. В. Лабарткава – Л. : ЛДУФК, 2012. – Ч. 1. 150 с.
8. Тимошенко Л. О., Лабарткава К. В. Спортивный туризм : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. фіз. виховання і спорту : у 2 ч. /Л. О. Тимошенко, К. В. Лабарткава К. В. – Л. : ЛДУФК, 2014. – Ч. 2. 176 с.
9. Теория и методика спортивного туризма: учебник / под редакцией В. А.Таймазова, Ю. Н. Федотова – М. : Советский спорт, 2014. – 424 с.
10. Стоян А. Н. Организация досуга студенческой молодежи / Стоян А. Н. К. : Вища школа, 1984. О 40 с.
11. Федотов Ю. Н., Востоков И. Е. Спортивно-оздоровительный туризм : учебник / Ю. Н. Федотов, И. Е. осток; под редакцией В. А.Таймазова, Ю. Н. Федотова – М. : Советский спорт, 2008. – 464 с.

Reference

1. Appenjanskij A. I. Rekreologija (2006) «Trenirovochnyj protsess v aktivnom Turizme», M: Sovetskij sport, – 196 p.
2. Guljaev V. G. Turizm (2008), „ Ekonomika, upravlenie, ustouchivoje razvitie”, M. : Sovetskij sport, – 280 p.
3. Izotova M. A., Matjushina Ju. A. (2006), „Innovatsii v sotsiokul'turom biznese i turizme”, M. : Sovetskij sport, – 224 p.
4. Konstantinov Ju. S. (2009), „Teorija i praktika sportivno-ozdorovitel'nogo turizma”, : M. : Sovetskij sport, – 392 p.
5. Nikishin L. F., Koastub A. A. (2001), “Turizm i zdorov'e”, K., - 98 p.
6. Programa dijal'nosti Federatsii sportivnogo turizmu Ukraїni z rozvitku sportivnogo turizmu, available at : www.fstu.com.ua/wp-content/.../11/Protokol-Vikonkomu-№12-vid-29.10.2016.doc
7. Timoshenko L. O., Labartkava K. V. (2012), “ Sportivnij turizm”, L. : LDUFK, part 1, - 150 p.
8. Timoshenko L. O., Labartkava K. V. (2012), “ Sportivnij turizm”, L. : LDUFK, part 2, - 176 p.
9. Tajmazova V. A., Fedotova Ju. N. (2014), “ Teorija i metodika sportivnogo turizma” ,M : Sovetskij sport – 424 p.
10. Stojan A. N. (1984) „Organizatsija dosuga studencheskoj molodezhi”, K. : Vischa shkola, - 40 p.
11. Fedotov Ju. N., Vostokov I. E. (2008), “Sportivno-ozdorovitel'nyj turizm”, M. : Sovetskij sport, – 464 p.

Тищенко В.О.

д.фіз вих., доцент

Запорізький національний університет, Запоріжжя, Україна

Лисенчук Г.А.

д.фіз вих., професор

Миколаївський національний університет, Миколаїв, Україна

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ПІДХОДІВ ДО ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ СПЕЦІАЛЬНОЇ ФІЗИЧНОЇ ТА ТЕХНІКО-ТАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ В СПОРТІ

Досліджено проблему пошуку нетрадиційних підходів до вдосконалення структури та підвищення ефективності спортивної підготовки. Встановлено, що впровадження інноваційних технологій є обґрунтованість такої стратегії розвитку спорту, яка дозволить на найближчі роки забезпечити лідерство України в світовому спорті на основі реалізації принципово нових підходів як до вдосконалення спеціальної фізичної та техніко-тактичної підготовки, так й до формування системи багаторічної спортивної підготовки. Встановлено, що сучасні дослідження показників спортивної техніки виконуються відеокомп'ютерними аналізаторами рухів спортсмена. Підтверджено, що засобами практичного вирішення завдань вдосконалення спеціальної фізичної та техніко-тактичної підготовки в спорті є різноманітні тренажерні прилади. Розвиток і впровадження цих інновацій в практику спорту має суттєве значення для підвищення ефективності системи спортивного відбору, надійності прогнозу, успішності тренувальної і змагальної діяльності та синтезу здоров'язберігаючих технологій в спорті.

Ключові слова: спорт, інноваційні технології, спеціальна фізична підготовка, техніко-тактична підготовка

Тищенко В.А., Лисенчук Г.А. Анализ современных подходов к использованию инновационных технологий для совершенствования специальной физической и технико-тактической подготовки в спорте. Исследована проблема поиска нетрадиционных подходов к совершенствованию структуры и повышения эффективности